

Ivo Kováč & Mandor

LESNÁ VYKLÁDKA

turistická príručka akútnej potreby

Ivo Kováč & Mandor

LESNÁ VYKLÁDKA

turistická príručka akútnej potreby

Venované všetkým turistom, trampom,
vandrákom, tulákom a všetkým tým,
ktorým v lese aspoň raz v živote „trebalo“.

Text © Ivo Kováč, 2012
Ilustrácie © Mandor, 2012

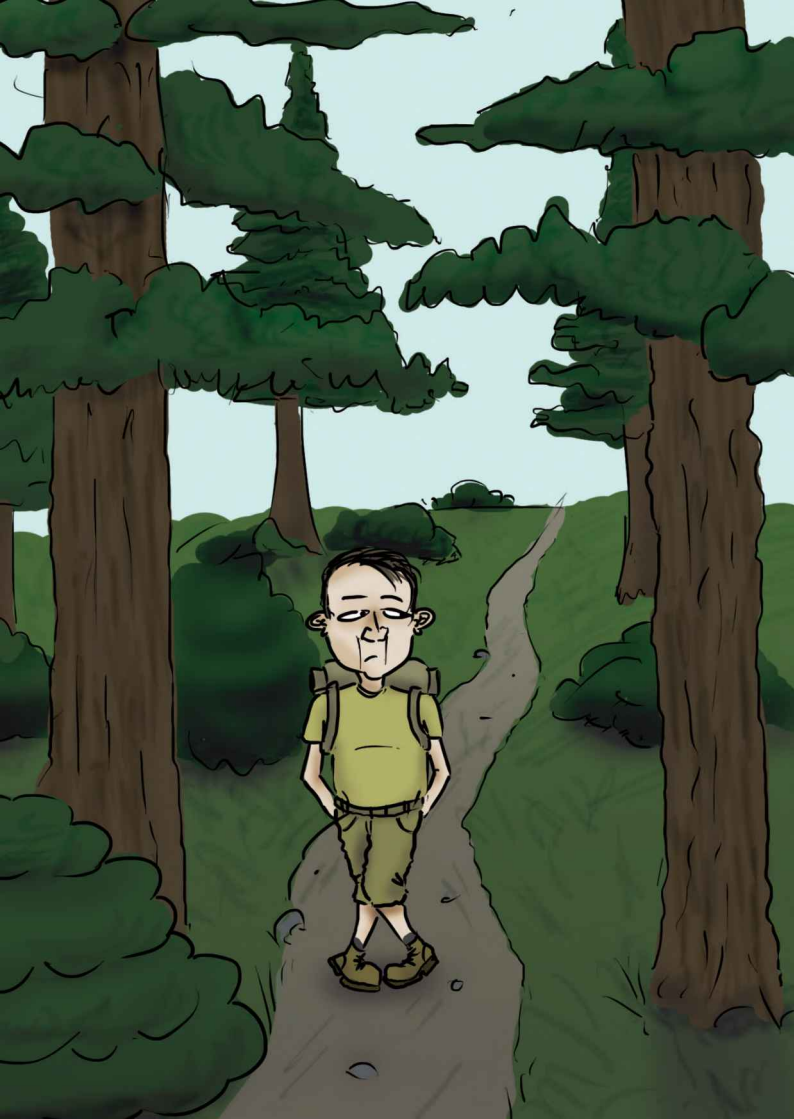
ISBN 978-80-970902-6-5

Slovo na úvod

Milý čitateľ,

otvoril si túto knižku, a teda je viac než isté, že si sa aspoň raz v živote ocitol v tej prekérnej situácii, ktorú my vandráci tak dôverne poznáme. Kráčaš si po lesnej cestičke, slniečko svieti, vtáčky štebotajú, mušky si spevne pobzumkávajú, keď tu zrazu to na teba doľahne. Myslíš si, že to už hádam nejako vydržíš do cieľa plánovanej potulky a snažíš sa svoju prirodzenú povinnosť oddialiť. Po chvíli znervóznieš, lebo si začneš uvedomovať ako sa ti cesta vlečie a aký veľký kus ti neúprosne uplynulšie minúty odkrojili zo zvyšku chudobného časového koláča. Dávno si prestal vnímať cestičku, vtáčky ti škrečia do ucha ako paviány, odporné mušiská otravujú a aj to slnko akosi zbesilo pripeká, potíš sa a tečie z teba ako z pokazeného potrubia. Si na pokraji svojich síl a musíš vykonať vykládku. Lenže kde? Ako? Prečo práve ja? V mysli maľuješ obraz, na ktorom sa trbliece krásna vyvoňaná biela misa s pochrómovaným splachovačom, zásobník je nabitý nenačatým kotúčom trojvrstvého toaletáku. Skutočnosťou sú kriaky a hygienické vreckovky. V strese vykladáš a je to ako keď demikát uteká z deravého hrnca. Nič príjemné, traumatizujúce. Vieme.

Priateľu, ak si cynik a aj po prečítaní týchto riadkov sa pýtaš, na čo je dobrá naša knižka, vedz, že nejde o recesiú. Vykládka je realita. Stres a fóbia z jej realizácie v exteriéri sú skutočné a nadgeneračné javy, ktoré bežne sprevádzajú vandrakov a turistov pri pobyte v prírode. Vyrovnáť sa s nimi a nájsť si svoje pohodlie v divočine nám pritom môže v konečnom dôsledku priniesť krajší zážitok, než domáce posedenie. K tomu nech je táto knižka nápomocná!

Robím niečo nesprávne?

Niektorí z nás to vzdali, podali si ruky s čertom a zmierili sa s tým, že vykládka v prírode bude pre nich vždy len núdzovou nepríjemnosťou, ktorú treba pretrpieť. Kolíkže rezignácia! Práve takýto nevídaný fatalizmus priviedol turistov k presvedčeniu, že treba jednoducho odkukať zaužívané spôsoby kladenia od starších a tým pádom zrejme aj múdrejších súputníkov z prírody.

Neraz sa stane, že malé dieťa hľadajúce v lese drobné hriľbätá zmeravie ani skala, keď ho ako svetlo na konci tunela znenazdajky ožiari obrovská snehobiela zadnica prekrímeného trampáka, ktorý sa v momente prekvapenia už-už hotuje vyhrnúť si gate zanechávajúc v lístí svoj nedokončený skromný počin. Nuž aký je to vzor? Aká je to motivácia? Dieťa len pokrčí plecami a pomyslí si: Azda vie čo robí.

Tento spôsob zmýšľania je však nesprávny. Turistickú verejnosť doviedol k trom základným spôsobom kladenia. Ide o kladenie v podrepe, kladenie cez hrazdu a kladenie na improvizovanom záchode. Tieto spôsoby, ich nevýhody a stresové faktory si priblížime v nasledujúcich kapitolách, aby sme na základe analýzy dospeli k súdnosti a sami zvážili, či sú s nimi spojené útrapy pre turistu skutočne nutným zlom.

Kladenie v podrepe

Jedným slovom paradox. Ide o turistami najčastejšie využívaný spôsob vykládky. Zároveň však ide o ten najnepohodlivejší, najstresujúcejší, najnúdzovejší a najrizikovejší spôsob, aký si vieme predstaviť. V rozvojových krajinách ho hojne využívajú dodnes a u nás ho poznáme aj pod ušľachtilým názvom „turecké WC“. Bitka pri Viedni sa odohrala pred niekoľkými storočiami (1683) a my dodnes kladieme po turecky. Veď je to historický prežitok.

Kladenie v podrepe má tri veľké mínusy:

Skrčená pozícia nôh spôsobuje pri dlhšej vykládke značnú námahu, pretože okrem kolenných kĺbov zamestnáva a zaťažuje početnú skupinu svalov. Ide o veľký sedací sval, dvojhlavý stehenný sval, poloblanitý sval a pološľachovitý sval zo zadnej skupiny odťahovačov, štvorhlavý sval stehna z prednej skupiny a stabilizujúce svaly: štíhly sval stehna, trojhlavý a dvojhlavý lýtkový sval a predný píšťalový sval.

Druhým mínusom je riziko, že v nepozorovanej chvíľke dôjde počas vykládky k nežiaducemu zasiahnutiu a znečisteniu oblečenia. Táto skutočnosť výrazne zvyšuje stresový faktor kladenia v podrepe.

No a do tretice, v slabšej chvíľke sa vám dokonca môže stať, že stratíte stabilitu v strpnutých nohách a čiastočne alebo úplne prisadnete svoj počin. V takomto prípade však odporúčame výlet bezodkladne ukončiť a ísť sa radšej šantiť s tchormi, ako by ste mali ukrutným zápchom znepríjemňovať pobyt v prírode ostatným turistom.

Kladenie cez hrazdu

Inými slovami – naivná snaha o vylepšenie kladenia v podpore. Pri tomto spôsobe kladúci využíva hrazdu (dlhší konár) zakliesnenú zvyčajne medzi dvoma stromami. Zapiera sa o ňu stehniskami a využíva ju tak na odľahčenie niektorých svalových partií namáhaných pri mrzkom podpore. I keď úmysel preniesť sa od stredovekých podporev k vyspelejšej kultúre lesnej vykládky horských honeľníkov z 18. storočia je tu zreteľný, tento pokus si dovoľíme z viacerých príčin označiť za krok do prázdna.

Na potulkách sme spoznali mnohých vandrakov, ktorí v prírode tvrdošijne a cielene vyhládávajú priečne zapreté konáre za účelom vykládky, no verte – ich skúsenosti zďaleka nehrajú do karát hrazdárskemu spôsobu kladenia.

Hlavným zádrheľom je stabilita. Ako udržať dolné končatiny pred hrazdou a zadnicu za ňou bez toho, aby došlo k zásahu nohavíc, alebo nebodaj k prekoprnutiu celej osoby za hrazdu dole hlavou zoči-voči vlastným počínom? Veľmi náročné a zbytočne stresujúce.

Ďalšou nevýhodou je nepohodlné sedenie na hrazde, ktorá pri časovo náročnejšej vykládke bolestivo vtlačí svoju pečať do vašich končatín.

No a napokon, menej sebakritickým vandrakom sa ľahko môže stať, že neodhadnú pomer hrúbky zvolenej hrazdy a svojej hmotnosti, dôsledkom čoho sa s nimi vratká konštrukcia zrúti ešte pred zahájením kladenia.

Kladenie na improvizovanom záchode

...alebo zúfalý pokus o imitáciu sanitárneho zariadenia domácej vykládky. Turista - nešťastník, psychicky skúšaný akútnou potrebou, vo vytržení podlieha planým predstavám, že je azda možné v priebehu niekoľkých minút skonštruovať z konárov či kameňov funkčný model vykládkovej misy, ktorý by vykazoval atribúty domáceho pohodlia.

Tento spôsob kladenia len potvrdzuje, že klamať vlastný zdravý úsudok sa často nevypláca. Predstava kráľovského trónu postaveného z konárov a kameňov nahádzaných v časovej tiesni hala-bala na seba vyvoláva skôr úsmev než uznanie.

S improvizovanými zariadeniami sú spojené dva hlavné problémy:

Prvým z nich je časový limit, ktorý sa v jednotlivých prípadoch rozmedzím líši v závislosti od akútности vykládkovej potreby. Spravidla však nepostačuje na osadenie kvalitného vykládkového zariadenia, čo môže mať pre turistu za následok v lepšom prípade moment neodvratného kladenia v neplánovanom podrepe, v horšom čiastočné až úplné ušpinenie nohavíc.

Ak sa aj podarí v prísnom časovom limite zostrojiť vykládkové zariadenie, ešte stále je otázna jeho pevnosť a stabilita. Nezriedka sa stáva, že aj nepatrný nesprávny pohyb spôsobí zrútenie vratkej konštrukcie. Výsledkom môže byť, ako ináč, prisadnutý počín.

Môžeme teda konštatovať, že aj tento spôsob kladenia prináša poväčšinou rozpaky, rumenec a rozčarovanie.

Skúsme to inak

Priateľu, sme presvedčení, že príroda nebola vytvorená tak, aby človeku spôsobovala stres a zdesenie vo chvíľach akútnej potreby. Áno, strhujúce tempo 21. storočia a príval informácií, ktorými sme denne zahŕňaní, človeka tlačia k prekonávaniu samého seba vo všetkých smeroch. Toto však v oblasti prirodzených potrieb vôbec nie je namieste. Jednoducho povedané – načo to hrotiť s vykládkou?

Stojíme na prahu novej doby, v ktorej slovné spojenie akútna potreba ďaleko presiahlo svoj vykládkový význam a nabralo nový rozmer. Hovoríme o akútnej potrebe zmeny v myslení, o vybudovaní vlastného prístupu k prirodzeným potrebám, o vybudovaní prístupu, ktorého sa ľudia akosi ľahko a dobrovoľne vzdávajú.

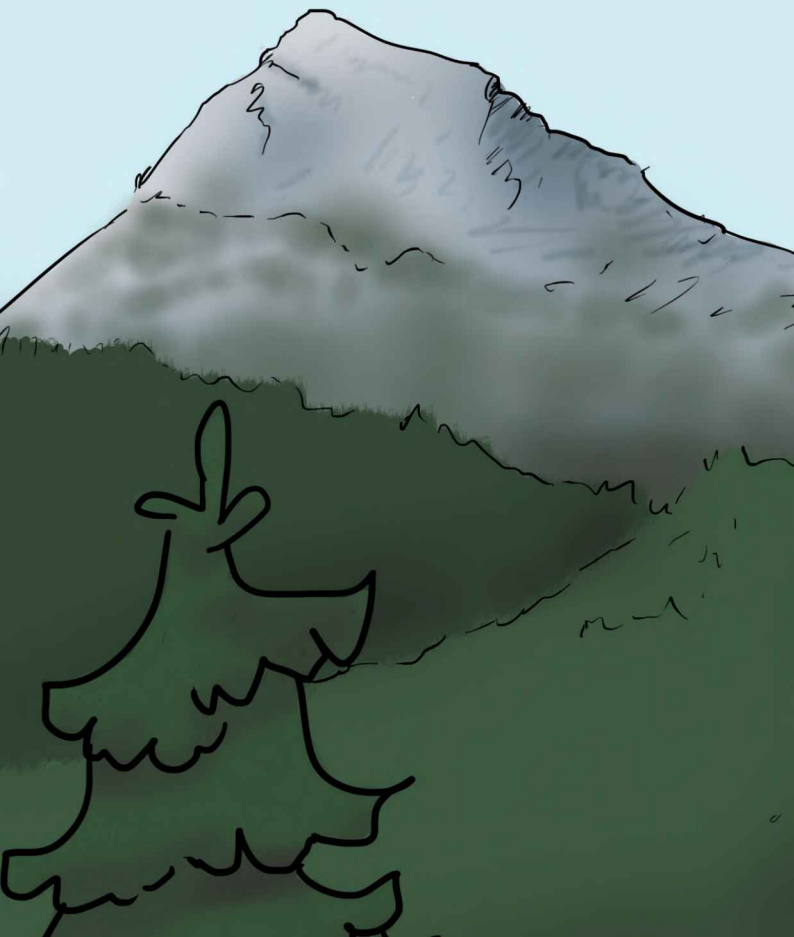
Prečo človek prestal samostatne uvažovať o vykládke? Jednoducho preto, lebo civilizovaný svet ju považuje za nutnú samozrejmosť a seba za stredobod. Takto sa človek vzdáľuje od prírody a odcudzuje sa jej.

Vandráci! V dnešnej dobe je úspech získať akúkoľvek hodnotnú praktickú informáciu pre pobyt v prírode. V predajni s turistickým vybavením vám vysvetlia, čo všetko potrebujete na prežitie a aký skvelý komfort vám zabezpečia drahé bundy s vodnými stípcami, membránou podšitá obuv, superteplé spacáky a megaodolné karimatky z tých najkvalitnejších čínskych materiálov. Ubezpečujeme vás, že keď to na vás na horách príde, je úplne jedno, čo máte v tej chvíli na sebe a so sebou. Ste odkázaní sami na seba.

Vo vlastnom záujme sa preto otvorme prírode a veciam akútnej potreby. Ešte dnes sa môžeme rozhodnúť – prijmemo ošúchané modely a postupy, alebo si to skúsime vyložiť po svojom.

Ako teda?

Turisti! Nakreslime spolu pomyselnú hrubú čiaru a nechajme za ňou ten ťažký batoh plný útrap a príkorí, ktoré sme v prírode podstúpili pod nátlakom akútnej potreby. Zabudnime na výrobu nepodarených vykládkových konštrukcií a nežiaduce preťažovanie svalstva dolných končatín. Hľadáme už len dopredu.

Načo by sme pretvárali matku prírodu podľa svojich potrieb, keď ona sama im vychádza v ústrety. Podajme si s prírodou ruky a uzavrime priateľský vzťah rovného s rovným. Jedine ten je vydláždenou cestou k rezkej a kvalitnej vykládke.

V nasledujúcich kapitolách vám ponúkame pozitívne východisko. Poskytneme návod, nie však predpis. Na zreteli máme slobodu osobného rozhodnutia a rešpekt k životnému prostrediu.

Budeme sa venovať trom dôstojným spôsobom kladenia. Sú nimi: kladenie na pníku, kladenie na kameni a kladenie na spadnutom kmeni.

Kladienie na pníku

Jednotka lesných vykládok. Eso v rukáve uvedomelého vandráka. Ak sa práve nachádzate v teréne s hojným výskytom pníkov, ste dieťa šťasteny, osud vám dáva zelenú.

Tuláci! Lesy sa pestujú a stromy sa pília. Robia sa prebierky a plošné výrubu. V slovenských lesoch o pníky nie je núdza. Na strmých horských svahoch a lesných zrázoch sú to práve a jedine ony, ktoré vám zabezpečia rovnú vykládkovú plochu. Stačí si nájsť ten svoj a ďalej je to už samozrejmé.

Usadte sa na okraj pníka polovicou zadnice a relaxujte. Bez stresu, bez námahy, bez rizík. Taký stolček alebo šamrlík by sa s vami v tejto polohe ihneď prevrátil, no pník poskytuje dokonalú stabilitu pre akúkoľvek pozíciu.

Na rovných plochách za ideálnych podmienok zvolíme vyšší pník, aby sa uhol zvieraný holennou a stehennou kosťou čo najviac približoval k 90 stupňom. Naopak, v zrázoch zvolíme nižší pník, pretože uhol zvieraný svahom a holennou kosťou je menší než na rovine. Tak zvýšime komfort vykládky.

Niekedy sa podarí nájsť pník vhodnej výšky aj šírky porastený mäkučkým machom. Taký exemplár nazývame trón. Ten by vám závidela aj anglická kráľovná. Raz darmo, ide o kráľovský spôsob lesnej vykládky. Kto ho raz vyskúša, ten už naňho nikdy nedá dopustiť.

Kladenie na kameni

Vysokohorská alternatíva kladenia na pníku. Tento spôsob využívame najmä pri turistike nad hornou hranicou lesa, v ríši šedivých skál a balvanov.

Vyhliadnite si veľký, stabilne uložený, zvrchu plochý kameň a usadte sa naň polovicou zadnice. Pokiaľ kameň nie je predhriaty letnými slnečnými lúčmi, odporúčame použiť turistickú šatku alebo vykládkový papier ako termoizolačnú podložku.

Turisti sa zvyknú vysokohorskej vykládke vyhýbať ako rarach svätej vody. Azda potrebujú raz za čas pripomenúť, že ani v náručí hrdých štítov nie je akútna potreba hlasom volajúceho na púšti.

Ved' uznajte – čo môže byť krajšie, ako vychutnávať si pri kladení čarokrásne panorámy nebotyčných končiarov?

Kladenie na spadnutom kmeni

Záložná alternatíva kladenia na pníku. Plán B.

Čo robiť v prípade, keď vás to chytí a na okolí sa skutočne nenachádza žiadny pník ani kameň? Stáva sa to bežne najmä v okolí prírodných rezervácií, v ochranných porastoch a na miestach, kde sa roky neťažilo drevo. Príroda je však k ľuďom taká štedrá a láskavá, že ich ani v tejto situácii nenechá v kaši. Naopak – v tiesnivej chvíľke nám doslova hádže polená pod nohy. Zvalené rászochy, spadnuté kmene, vývraty – to všetko možno využiť ku skvelej vykládke.

Ako na to? Vyhliadnite si dostatočne hrubý kmeň, sadnite si na jeho koniec polovicou zadnice a nechajte tomu voľný priebeh.

Pri tomto spôsobe kladenia si treba dávať pozor, aby sa pod vami prisadnutý kmeň nezačal pregúľavať. Za ideálnych podmienok má vami vybratý kmeň po stranách konáre, ktorými je ukotvený v teréne.

I keď je spôsob kladenia na spadnutom kmeni turistami často opomínaný a podceňovaný, neraz predstavuje hodnotné stebielko záchrany v obzvlášť urgentných prípadoch.

Nedôvera

Jedna vec je prijať nápad, druhá osvojiť si ho v praxi. To, že sme predstavili lukratívne spôsoby prírodného kladení, ešte neznamená, že ich turistická verejnosť prijme s otvorenou náručou. Ľudia sú už raz takí, čo je pre nich nové, tomu spočiatku neveria.

Držiac ruku na tepne turistického zástupu, vycítili sme nálady, ktoré v súvislosti s vykládkou prevládajú. Na túlačkách sme stretli kadejakých vandrákov, ktorí sa touto témou individuálne zaoberajú, keďže lesná vykládka je v ich životoch frekventovanou činnosťou. Vandrák veselej povahy sa zvyčajne rád podelí so svojimi skúsenosťami, zvlášť po úspešnej vykládke dokáže túto tému preberať odľahčene. Predkladané spôsoby kladení zriedka vyvolajú vyložene odmietavé reakcie. Sú skôr zdrojom otázok a polemík.

V nasledujúcej časti si preto predstavíme vybrané otázky o lesnej vykládke kladené slovenskými tulákmi. Pokúsime sa tak preklenúť zdráhavý postoj k našim vykládkovým riešeniam, pretože nesprávne načasovaná nedôvera špiní galoty.

Časté otázky a odpovede

Koľkokrát ste už kládli na pníku, keď tu rozdávate rozumy?

Bavíme sa o stovkách kladení.

Ako to človeka vôbec napadne, klásť na pníku?

V časovej tiesni vidíte malý pník a ostatné príde samo.

Nájdem v lese vždy nejaký pník, spadnutý kmeň alebo kameň?

Pravdaže. Všímajte si na potulkách okolie a zistíte, koľko sa vám núka možností.

Čo robiť v zime? Ako pod snehovou pokrývkou nájdem to svoje vykládkové miesto?

Sledujte nerovnosti terénu a odhrabávajte.

V lese kladiem v podrepe a som so sebou spokojný. Načo sú mi vaše rady?

Podarujte našu knižku niekomu, kto spokojný nie je. Spravíte dobrý skutok.

Je to estetické, keď pri každom pníku v okolí turistického chodníka leží počin?

Toľko ľudí do lesa nechodí, koľko sa vyťaží stromov. Každý je zodpovedný za dodržiavanie etiky kladenia a prekrytie alebo zahrabanie svojich počinov.

Ako sa mám zachovať, keď ma niekto pristihne pri kladení na pníku?

Pokojne sedzte, tvárte sa, že tam patríte, meditujte.

Nezadriem si pri týchto drevných metódach triesku?

Konajte s citom a rozvahou, ak sa dá. Nestáva sa to.

Čo ak bude práve lejak?

Nie je nič horšie. No postup je rovnaký. V lejaku prajeme veľa šťastia.

Rozprávame sa o lesnej vykládke... Nie je to absurdné a hnusné?

Včera sme hovorili o lesnom bivačovaní, jedení, smrkaní. Bolo to absurdné?

Nemárnime touto témou čas?

Spomeniete si na svoje slová.

Záver

Lepšie raz zažiť, ako dvakrát vidieť a stokrát počuť. A tak je už len na vás drahí vandráci, ako myšlienky lesnej vykládky pretavíte do svojich životov.

Možno už zajtra, keď sa vyberiete do prírody, bude vaša potulka iná. Stromy budú sviežejšie, vtáčkovia spevnejší, hmyz prítulnejší a váš krok rásnejší, veselší. A nebude to len jedna potulka, ale aj všetky nasledujúce. Všetky dobrodružstvá a zážitky, všetky prípitky a poviedky písané prírodou o vás budú blaženejšie, bez falošných tónov. A možno sa vám zazdá, že veci v živote človeka na seba nadväzujú, navzájom od seba závisia, úpajú na seba ako borievkový kriačik na príkrom skalisku a vtedy precitnete a v lesnej vykládke uvidíte kľúč k zmene, ktorá je uskutočniteľná, je vo vašich silách a bude vás sprevádzať pri ďalších a ďalších zmenách, nie serpentínami, ale priamou cestičkou v ústrety žiarivej budúcnosti.

Tuláci! Keď skrsne iskra čo i len v jednom z vás, keď len jednému z vás lesná vykládka pohne, hoci len trošičku, vlúdny vandráckym srdcom, vtedy si my s uspokojením vydýchame, že naša knižka mala zmysel, že naša knižka je užitočný počin.

Obsah

Slovo na úvod	7
Robím niečo nesprávne?	9
Kladenie v podrepe	11
Kladenie cez hrazdu	13
Kladenie na improvizovanom záchode	15
Skúsme to inak	16
Ako teda?	21
Kladenie na pníku	23
Kladenie na kameni	25
Kladenie na spadnutom kmeni	27
Nedôvera	29
Časté otázky a odpovede	30
Záver	33

Text © Ivo Kováč, 2012
Ilustrácie © Mandor, 2012

ISBN 978-80-970902-6-5

ISBN 978-80-970902-6-5

9 788097 090265 >